

УДК 811.161.2-049.34:001-051Б.Гаврилишин
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-1-2>

Петро ГАВРИЛИШИН,
orcid.org/0000-0002-1187-9028

кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин, докторант
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна) gavryshp@ukr.net

БОГДАН ГАВРИЛИШИН І ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Метою статті є дослідити погляди українського вченого та відомого мецената Богдана Дмитровича Гаврилишина (1926–2016) щодо питання збереження української мови.

Зважаючи на його непересічну біографію, зокрема внесок у розбудову державності в Україні, практичну діяльність у вигляді створення Міжнародного інституту менеджменту в Києві (1990), Консультативно-дорадчої ради при Верховній Раді (1991), трьохрічне очолення Крайової пластової ради (2006-2008), заснування Фонду Розвитку Пласту (2008), Благодійного Фонду Богдана Гаврилишина (2009) він став одним з найбільш відомих членів Пласту за всю його історію. Автором акцентується увага на значенні української мови в житті Богдана Гаврилишина, висвітлюються його думки щодо підтримки та розвитку застосування рідної мови в українському суспільстві та державі.

На основі аналізу спогадів, віднайдених інтерв'ю та джерел автором публікації обґрунтовано думку, що світогляд та патріотизм Б. Гаврилишина втілювався і у вигляді активної підтримки української мови. Цікавість посилюється тим фактом, що він як представник діаспори повернувся в Україну та намагався сприяти поширенню та зміцненню позицій рідної мови.

Вже перебуваючи на пенсії, у більш зрілому віці він присвячує себе Україні, живучи на два міста: Київ та Женева. Намагається підтримати молоді державні інституції, ставши радником двох президентів та трьох прем'єр-міністрів. Допомігав налагоджувати молодій державі контакти із Заходом. Окрім висвітлення своїх поглядів щодо потреби активного застосування української мови, стикаємося також і з його практичними кроками щодо її підтримки. Закликав кожного громадянина України розпочинати будь-яку розмову тільки українською мовою. Став ініціатором створення україномовного видання «Кур'єра ЮНЕСКО», підтримував друку україномовних книг, форуми української молоді діаспори, проекти громадських організацій «Студентська республіка» та «Ліга інтернів».

Ключові слова: Богдан Дмитрович Гаврилишин, українська мова, російська мова, українська діаспора, Україна, Благодійний фонд Богдана Гаврилишина.

Petro GAVRYLYSHYN,
orcid.org/0000-0002-1187-9028

Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor at the Department of International Relations, Doctoral Student
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) gavryshp@ukr.net

BOHDAN HAVRYLYSHYN AND THE QUESTION OF THE PRESERVATION OF THE UKRAINIAN LANGUAGE

The purpose of the article is to investigate the views of the Ukrainian scientist and well-known philanthropist Bohdan Dmytrovych Gavrylyshyn (1926–2016) on the issue of the preservation of Ukrainian languages.

Considering his unique biography, in particular his contribution to the development of statehood in Ukraine, his practical activities in the form of the creation of the International Institute of Management in Kyiv (1990), the Consultative Council under the Verkhovna Rada (1991), the three-year leadership of the Regional Reservoir Council (2006-2008), founding of the Plast Development Fund (2008), the Bohdan Gavrylyshyn Charitable Fund (2009), he became one of the most famous members of Plast throughout its history. The author emphasizes the importance of the Ukrainian language in the life of Bohdan Havrylyshyn, highlights his thoughts on the support and development of the use of the native language in Ukrainian society and the state.

Based on the analysis of memories, found interviews and sources, the author of the publication justified the opinion that B. Havrylyshyn's worldview and patriotism was also embodied in the form of active support of the Ukrainian language. The interest is enhanced by the fact that he, as a representative of the diaspora, returned to Ukraine and tried to promote the spread and strengthening of the position of his native language.

Already retired, in a more mature age he devotes himself to Ukraine, living in two cities: Kyiv and Geneva. He tries to support young state institutions, becoming an adviser to two presidents and three prime ministers. He helped the young

state establish contacts with the West. In addition to highlighting his views on the need for active use of the Ukrainian language, we also come across his practical steps to support it. He called on every citizen of Ukraine to start any conversation only in the Ukrainian language. He initiated the creation of the Ukrainian-language publication «UNESCO Courier», supported the printing of Ukrainian-language books, forums of Ukrainian youth of the diaspora, projects of the «Student Republic» and «League of interns» public organizations.

Key words: Bohdan Dmytrovych Hawrylyshyn, Ukrainian language, Russian, Ukrainian diaspora, Ukraine, Bohdan Hawrylyshyn Charitable Foundation.

Постановка проблеми. Важко переоцінити значення мови у збереженні національної ідентичності. Не один український діаспорний осередок вистояв завдяки створенню недільної школи при церкві, де вивчалась та активно використовувалася українська мова. Особливо цікавими для дослідження є нечасті випадки, коли представник діаспори повертався в Україну, залишався жити та намагався сприяти поширенню та зміцненню позицій рідної мови. Саме таким цікавим прикладом є Богдан Дмитрович Гаврилишин (1926–2016) – український, канадський, швейцарський економіст, громадський діяч, меценат, член Римського клубу, іноземний член НАН України, президент Фонду Богдана Гаврилишина, громадянин Канади, почесний консул України в Швейцарії (Віднянський, 2014: 88–89).

Аналіз досліджень та публікацій. Богдан Гаврилишин, безумовно, помітна постать періоду незалежності України. Закономірно, що про нього писали дослідники як з України, так і з-за кордону. З українських науковців його здобутки вивчали Михайло Голянич (Голянич, 2017: 472–474), Олексій Геращенко (Геращенко, 2019: 116–120), його біографію глибше досліджували родичі в Україні Тетяна Гаврилишин і Володимир Гаврилишин (Гаврилишин, Гаврилишин, 2004: 208–214). З швейцарських дослідників про його життя розповіла Віржині Пуаеттон (Пуаеттон, 2019). Короткі енциклопедичного характеру довідки про Романа Перфецького розміщені ще в кількох виданнях (Мельничук, 2002; Віднянський, 2014; Железняк, 2016). Однак, у жодній з них не повідомляється про його особливе ставлення до питання збереження і промування української мови.

Мета дослідження. Дослідити погляди Богдана Гаврилишина щодо збереження української мови та практичні кроки, які він здійснював в цьому напрямі. Для цього ставимо собі за завдання віднайти та проаналізувати усі його інтерв'ю та статті в хронологічній послідовності, де він піднімав питання підтримки української мови, а також здійснені ним доконані справи або вчинки на її користь.

Виклад основного матеріалу. Народився Богдан Дмитрович Гаврилишин 19 жовтня 1926 року у с. Коропець (нині смт, донедавна Монасти-

риський, тепер Чортківський район, Тернопільська область, Україна; тоді Бучацький повіт, Тернопільське воєводство, II Річ Посполита). У 1930 р. батько, котрий займався підприємницькою діяльністю (вирощував хміль на продаж до броварень ін.) купив близько 10 га землі між м. Бучач і с. Жизномир, де збудував дім, який зберігся донині.

Три роки навчався у початковій школі в с. Жизномирі. Потім – у Бучацькій польськокомуні гінмазії (у 1936/37 навчальному році закінчив VIIа клас у 1937/38 навчальному році закінчив VIIа клас), яку після приходу більшовиків перетворили на середню школу. З вересня 1941 року навчався у Чортківській гінмазії, а в навчальному році 1943/44 – у Дрогобицькій гінмазії (Гаврилишин, Гаврилишин, 2004: 208).

В часі II Світової війни у серпні 1944 році його забирають на примусові праці до Німеччини: «Праця була важка, харчування мізерне, і єдине про що думав – як це пережити» (Чубай, 2021: 35).

Від травня 1945 року перебуває у таборі для переміщених осіб, 1947 року виїжджає до Канади: працював лісорубом, організовував вечірні класи для українців, діяв у профспілках (Гаврилишин, Гаврилишин, 2004: 209).

10 червня 1950 р. в Торонто жениться на Лені (Леоніді) Гайовській, що народилась в Едмонтоні в сім'ї українців, народжених у Канаді. Познайомився з нею завдяки Пласту, членкинею якого вона теж була (Гаврилишин, 2011: 57–58; 64).

1952 року здобув ступінь бакалавра, а в 1954 році – магістра спеціальності «інженер-механік» в Університеті м. Торонто. У 1954–1960 рр. обіймав посади з дослідництва, інженерної справи, менеджменту в Канаді. З 1960 р. – мешкає у Швейцарії. 1976 року здобув ступінь Ph. D. з економіки у Женевському Університеті. Майже тридцять років Б. Д. Гаврилишин присвятив Міжнародному інституту менеджменту МІМ-Женева. У ньому обіймав посади директора з навчання (1960–1968 рр.), директора Інституту (1968–1986 рр.), почесного науковця (1986–1989 рр.) (Гаврилишин, Гаврилишин, 2004: 210–211).

Автор не менше 40 наукових праць, найвідомішою з яких є «До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: доповідь Римському

Клубові», що в оригіналі була опублікована перший раз англійською в 1980 р. (Гаврилишин, 2009).

Відомий також як член Пласту – Національної скаутської організації України від 1937 року, належить до куреня Лісові Чорти від 1946 року. У 2006–2008 роках – голова Крайової пластової ради – законодавчого органу Пласту (Субтельний, 2019: 415).

Майбутній вчений ріс у поліетнічному галицькому середовищі в П Речі Посполитій, згодом СРСР, а потім дистрикті «Галичина» під німецькою окупацією, звідки його вивезли на примусові роботи до Німеччини в 1944 р. Тому, перед виїздом до Канади, окрім української, доволі добре володів польською, німецькою та їдиш.

Вперше над питанням української мови Богдан Гаврилишин замислився під час свого перебування у таборах Ді-Пі (з англ. Displaced Persons, скорочено: D.P.) на території Німеччини в 1945–1947 рр., де він вперше почув полтавський діалект, що ляг в основу української літературної мови. «Саме тоді я відчув, яка красива українська мова. Зважаючи на те, що школа у Мангаймі була гіршою за Карлсфельдську, за три тижні до випускних екзаменів повернувся до Карлсфельда. В потязі по дорозі туди я зустрів українську дівчину приблизно мого віку. Вона була з Полтавщини, відомої красою мови. Коли попросив її розповісти про Полтаву, область та її село, вона радісно погодилася й почала лагідно і мелодійно розповідати. Дівчина дуже поетично описувала все в деталях. На відміну від того, що зазвичай роблю, я слухав її, як зачарований. Її розповідь тривала кілька годин. Був справді заворожений тим, як вона говорила, її мова звучала набагато приємніше, ніж наша в Галичині. Я ніколи більше її не бачив, але через десять років прочитав «Зачаровану Десну» Олександра Довженка (всесвітньо відомого режисера), написану мовою, дуже подібною до тої, якою говорила ця дівчина» (Гаврилишин, 2011: 41).

В розмові з відомим дисидентом Іваном Дзюбою, що вийшла у 1995 р. окремою книгою він говорить про цей самий вищезгаданий епізод з свого життя наступне: «У таборах було небагато людей із Східної України, яких я розпитував про стан там. Роки від 1939 до 1941 не давали нам ясного уявлення про те, яка це є Україна, в якому стані вона, хто є ті українці, хоча ці питання мене дуже цікавили. На мене дуже вплинуло таке переживання. Ми їхали поїздом з Мангайму до Штутгарта з дівчиною з Полтавщини, з якою ми говорили по дорозі. Її мова була така гарна, м'яка, співуча, що я відчував, що наша мова в Галичині в порівнянні до її мови була більш шорста, некра-

сива. Для мене «Велика Україна» стала ще більше поетичною, поєднувалася з образом тієї дівчини і з її оповідями про свою рідну землю» (Гаврилишин, Дзюба, 1995: 33).

У 1988 р. Богдан Гаврилишин з дружиною отримали запрошення відвідати Українську Радянську Соціалістичну Республіку в якості гостей Товариства «Україна». Ця організація підтримувала зв'язки з українцями, що проживають за кордоном, але переважно з українцями-комуністами. Вирушивши до Києва, він зустрічався і розмовляв переважно з поетами та колишніми в'язнями, а не людьми з уряду або економістами. Так, активно контактує з відомими представниками української пронаціональної інтелігенції: Дмитром Павличком, В'ячеславом Чорноволом, Левком Лук'яненком, Іваном Дзюбою, Івагом Драчом, Олесем Гончарем, директором Інституту літератури Миколою Жулинським (Гаврилишин, 2011: 209–210).

Також тоді йому вдалося відвідати Почаївську лавру в Тернопільській області: «Після служби відбулася зустріч з настоятелем. Він дуже тепло нас привітав і сказав, що буде чудово, якщо ми завітаємо знову. На це я одразу відповів: «Пане настоятелю, ми обов'язково так зробимо, як тільки ви почнете читати проповіді українською, а не російською мовою» (Гаврилишин, 2011: 211).

Починаючи з 1988 р., він постійно розширює мережу своїх контактів в Україні, що поступово дає свої плоди. Він вирішує допомагати майбутній Україні, передбачаючи розпад СРСР. Зрештою, народжується ідея відкриття Міжнародного інституту менеджменту в Києві. Пропонували відкрити його в Москві, але він наполог саме на українській столиці, що теж багато про що говорить. У 1989 р. Богдан Гаврилишин прочитав кілька лекцій у Києві у різних навчальних закладах. Деякі з них, де він стикався з питанням використання української мови, він доволі детально описав у своїх спогадах. «Одна з таких лекцій відбулась у державному інституті планування, де професор О. Білорус обіймав посаду заступника директора. На знак подяки Олег Білорус хотів подарувати мені шість томів книжок, опублікованих інститутом. Я глянув на них і побачив, що вони написані російською. Повернув їх, сказавши: «Мені важко читати російською. Як тільки інститут надрукує книжки українською, я з радістю їх прийму в подарунок» (Гаврилишин, 2011: 227–228).

Про відвідини відомого київського класичного університету він згадує наступне: «Після лекції проректор університету подарував мені книгу про університет. І знову ж таки, на моє здивування,

вона була написана російською. У Києві в університеті, який носить ім'я Тараса Шевченка, опис університету та його діяльності був надрукований тільки російською! Я її повернув проректорові, зазначивши: «Як тільки надрукуєте її українською, будь ласка, надішліть мені примірник». І дав йому свою візитку з адресою» (Гаврилишин, 2011: 228).

Та найбільш цікаво своє промування української мови він згадує щодо відвідин іншого елітного закладу: «Найбільше мене здивувала лекція у Вищій партійній школі, прочитана на запрошення її проректора. Коли я почав говорити, в аудиторії почулися невдоволені фрази російською: «Я не розумію». Я відреагував з посмішкою, сказавши: «Я охоче прочитаю лекцію англійською або французькою». Після цих слів аудиторія повернулася до невдоволених з виглядом, що, очевидно, означав: «Замовкніть, дурні» (Гаврилишин, 2011: 228).

В інтерв'ю Івану Дзюбі знаходимо його цікаві спостереження стосовно вживання української мови в різних частинах України наприкінці 1980-х рр.: «На Західній Україні, з точки зору збереження мови та традицій, впливу радянського режиму майже не відчувалося. На жаль, в економічному плані глибокі сліди того режиму залишилися до сьогодні. В Києві це виглядало інакше. Там більшість людей перейшла змалечку на російську, не тільки як на офіційну, але й побутову мову країни. Але і в Києві національна свідомість і державницькі думки швидко випливали на поверхню. Ще в 1988 році, ходячи вулицями Києва, можна було подумати, що Україна згинула, бо згинула мова, але виявилось, що вона зберігалася в рідинах, в глибинах людських душ. Майже всі люди призналися, що тільки з бабусями на селах вони говорили українською мовою. Також були письменники, що писали українською мовою, не дивлячись на важкі обставини, в яких їм доводилося працювати. В південно-східній Україні ситуація крихка. Національна свідомість залишилась тільки у малій частині населення. Для решти і для багатьох людей інших національностей бажання незалежності України було базовано на переконанні, що уряд в Києві («ближчий до нас») керуватиме країною краще не тільки політично, а особливо економічно. Це було незадоволення Москвою, а не державні аспірації, що підштовхувало їх голосувати за незалежність України (Гаврилишин, Дзюба, 1995: 128–129).

В цій же книзі на чергові тези Івана Дзюби, що 10–20 років тому для багатьох молодих людей, які вважали себе українцями «і мовно і свідомо», була велика трагедія в тому, що вони не могли спілкуватися рідною мовою та були відсутні форми гро-

мадського життя, де вона могла вживатися, Богдан Гаврилишин відповів наступне: «Я це також відчув на різних рівнях суспільства. Наприклад, у Президії Академії наук України деякі люди працювали разом роками і не знали, що можуть говорити між собою українською мовою. Я відчував ці великі психологічні труднощі, що в серці мова живе, але не має виходу назовні» (Гаврилишин, Дзюба, 1995: 130).

Що цікаво, Богдан Гаврилишин виступив ініціатором створення україномовного видання «Кур'єра ЮНЕСКО»: «Відомий і популярний журнал ЮНЕСКО виходить понад тридцятьма мовами. У колишній Югославії він виходив аж трьома мовами: сербсько-хорватською, хорватсько-сербською і словенською. І я з прикрістю подумав: чому часопис не друкується українською в Україні, одній з найперших членів ЮНЕСКО? Написав листа від імені Римського клубу на ім'я Федерико Майора, Генерального директора ЮНЕСКО, висловив йому свою стурбованість. У листі-відповіді Федерико Майор зазначив, що ініціатива видання українською мовою «Кур'єра ЮНЕСКО» має йти від національної комісії України у справах ЮНЕСКО. Тоді я ознайомив з цим листом тодішнього голову Комісії пана Зленка... І помалу-малу справа з виданням україномовного «Кур'єра ЮНЕСКО» почала посуватися і, як бачимо, завершилася успіхом» (Василюк, 1996: 4).

В інтерв'ю 1996 р. на запитання журналістки Наталії Василюк як нашим країнам пощастило зберегти рідну мову на чужині, коли це так важко зробити ще й тепер у себе вдома, він відповів наступне: «Знаєте, здебільшого виїжджали за кордон люди з Галичини, з Західної України. Виїжджали за Польщі, за Австро-Угорської імперії і дуже багато після Другої світової війни. Тамтешнім українцям було якось легше уникнути депортації народів. Це мало позитивний ефект, бо українська мова в Західній Україні збереглася більше, ніж у деяких південно-східних регіонах, на яких згубно позначилася дискримінація з боку російсько-радянського режиму. Це перший факт. Другий. Наші люди дуже релігійні й майже першого ж року ставили свої церкви, а при церкві засновували суботню чи недільну школу. А що наша мова, наша культура була під загрозою саме в Україні, то українці в еміграції свідомо, і навіть дуже, а хто й навіть підсвідомо, керувалися засадою, що своє ми мусимо зберегти. І закладали не тільки церкви, а й започатковували всілякі молодіжні організації, зокрема Пласт, який відігравав дуже важливу роль. Влаштували пластові табори, де плекалося все українське. Були й інші молодіжні

організації. При українських університетах засновано студентські клуби, я сам пам'ятаю, як ми це робили» (Василюк, 1996: 6).

В цьому ж інтерв'ю Богдан Гаврилишин поділився своїми спостереженнями щодо вживання української мови в столиці: «Коли я був тут у 71-72 роках, українська мова була ще в такому-сякому стані. А вже коли приїхав до Києва у 82 році, то на вулицях взагалі не почув української мови. Це боліло. Навіть у столичному місті люди або боялись балакати по-своєму, або не знали рідної мови, або не хотіли видаватися білою вороною. Було створено такий собі неписаний закон говорити по російському, від якого надто потерпали наші бідолашні селяни, приїжджаючи до міста. Але тепер, коли, я пам'ятаю, ми з дружиною йшли майданом Незалежності й зумисне голосно розмовляли українською мовою, до нас підходили навіть молоді відпускники-моряки, що жили десь далеко на Півночі, і, зробивши нам комплімента за нашу українську мову, нарікали, що самі, мовляв, її вже забули. Було кілька таких років, коли престиж української мови почав швидко зростати, і дехто з молоді навіть пишався тим, що говорить так, як говорили його батьки й діди. На жаль, відчуваю, що останнім часом колесо почало крутитися назад. З одного боку, вже є закон про державну мову. А з другого, можливо, через економічну ситуацію, в Україні ще не вдається цілком відновити, відродити своє, національне. Гадаю, це питання часу» (Василюк, 1996: 6–7).

Богдан Гаврилишин вів свій блог на популярному сайті «Українська правда». Так, 3 серпня на ньому було опубліковано його статтю «Українська мова». Автор дивується, чому російська мова домінує в багатьох медіа, програмах на телебаченні, газетах, тижневиках і особливо в журналах люкс, друкованих на якісному папері з чудовими фотографіями. І це, на думку вченого, попри те, що завдяки Революції Гідності і через агресію Росії більшість нашого суспільства стали дійсно патріотичними без огляду на етнічне походження, релігію, материнську мову, побутові звичаї (Гаврилишин, 2016).

Наведемо одне з його міркувань: «...Спостерігаю, що чимало українців, куди б вони не приходили, кого б вони не зустрічали, про щоб вони не говорили, починають російською – річ ясна, що і люди, до яких вони звертаються, реагують у відповідь тією ж мовою. Після повернення до України у 1988 році я побував у всіх її куточках, але розмовляв лише українською мовою. Будучи в Ялті, деякі радо відповідали українською, а інші – з перепрошенням російською» (Гаврилишин, 2016).

На завершення цієї статті Богдан Гаврилишин доходить наступних висновків: «Річ ясна – нам треба зберігати знання і російської мови, проти неї ніколи не було і не повинно бути упереджень, але кожен громадянин, громадянка, які знають українську мову, а це переважна більшість населення, особливо молоде покоління, повинні ПОЧИНАТИ РОЗМОВУ БУДЬ-ДЕ, БУДЬ З КИМ, БАЙДУЖЕ ПРО ЩО УКРАЇНСЬКОЮ. Тоді їхні співрозмовники будуть відповідати українською і, як показує мій досвід, робитимуть це радо, навіть з посмішкою. Таким чином ми звільнимо самих себе від застарілих стереотипів, спілкуватися українською мовою стане для всіх нормально і легітимно» (Гаврилишин, 2016).

У 2010 р. заснував Благодійний Фонд Богдана Гаврилишина, що починався як Фонд Розвитку Пласту. Місією якого є підготовка критичної маси молодих українців, які на власному досвіді вивчили як функціонують найкращі країни Європи, та зможуть утворити критичну масу людей, яка трансформує Україну. Наступного року після смерті Богдана Гаврилишина його трьома дітьми та дружиною фонд було перезасновано і він отримав назву Фонд Родини Богдана Гаврилишина (Місія). Нова інституція продовжила всі основні попередні напрями роботи, зокрема і дві основні програми: «Молодь змінить Україну» та «Молодіжні делегати України до ООН». За час діяльності Фонду родини Богдана Гаврилишина та Фонду Богдана Гаврилишина сформувалася спільнота випускників програм, що налічує понад 1500 осіб (Проекти). Фінансово підтримувався Форум української молоді діаспори 2011 та 2012 років, проекти Всеукраїнської молодіжної громадської організації «Студентська республіка», програми стажування у Верховній Раді ГО «Ліга інтернів» та ін. Окремо варто згадати, що фінансову підтримку друку отримав цілий ряд україномовних книг: двотомник «Екстракт + 200» (добірка кращих статей газети «День»); «Сила м'якого знака, або Повернення Руської правди» (в спеціальній книжковій серії бібліотеки газети «День»); «Народна культура українців: життєвий цикл людини: історико-етнологічне дослідження у 5 томах», том 3: «Зрілість. Жіноцтво. Жіноча субкультура» (дослідження відомих сучасних етнологів і молодих науковців) та ін. (Історія). З 2022 р. діє амбасадорська програма, яка згуртувала активних, лідерських випускників для поширення цінностей та реалізації місії фонду (Проекти).

Висновки. Богдан Гаврилишин, будучи відомим вченим та активним громадським діячем, не байдуже ставився до підтримки української культури, зокрема рідної мови. Будучи представником діаспори все ж повернувся в Україну,

проводив тут значну частину свого життя та, окрім підтримки серйозних проєктів, намагався сприяти поширенню та зміцненню позицій української мови. Протягом 1988–2016 рр. в Україні з її громадянами він говорив виключно українською мовою, не переходячи на російську, не приймаючи в подарунок навіть книг російською мовою. Науковець став ініціатором створення україномовного видання «Кур'єра ЮНЕСКО». За час діяльності Фонду Богдана Гаврилишина та Фонду родини Богдана Гаврилишина випускниками

їхніх програм стали понад 1500 осіб, фінансувалися друк україномовних книг, форуми української молоді діаспори, проєкти громадських організацій «Студентська республіка», «Ліга інтернів» та багато іншого. І всюди центральною лінією йшла підтримка України і всього українського, національного. На даний момент на честь Богдана Гаврилишина названо вулиці в трьох містах України: Києві, Львові та Чорткові. 17 жовтня 2019 р. відбулося урочисте відкриття кімнати-музею Богдана Гаврилишина в його рідному смт Коропець.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василюк Н. Інтерв'ю з Богданом Гаврилишином «Я належу цій землі...» *Кур'єр Юнеско*. 1996. Грудень. С. 4–9.
2. Віднянський С. Гаврилишин Богдан Дмитрович. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Вип. 5. Біографічна частина: А–М / відп. ред. М. М. Варварцев. Київ : Інститут історії України НАН України, 2014. С. 88–89.
3. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: доп. Римському Клубові. Вид. 3-тє, допов. Київ : Пульсари. 2009. 248 с.
4. Гаврилишин Б. Залишаюсь українцем: спогади. Київ : університетське видавництво «Пульсари», 2011. 288 с.
5. Гаврилишин Б. Українська мова. *Українська правда* : веб-сайт. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/gawrylyshyn/57a1c7fc78519/> (дата звернення: 26.12.2022).
6. Гаврилишин Б., Дзюба І. Діалог. Київ : Вид. Укр. Всесвіт. Координац. Ради та Респ. асоц. українознавців, 1995. 159 с. (Додаток до журналу «Сучасність» 1995. Січень, ч. 1).
7. Гаврилишин Т.Ю., Гаврилишин В.П. Коропець. Історія і спогади. Тернопіль : Воля, 2004. 240 с.
8. Герашенко О. Економіка ХХІ: країни, підприємства, людини. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Фоліо, 2019. 313 с.
9. Голянич Михайло. Футурологія. Філософія майбуття: монографія. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2017. 540 с.
10. Железняк М. Гаврилишин Богдан Дмитрович // *Енциклопедія Сучасної України* [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. Т. 5. : веб-сайт. URL: <https://esu.com.ua/article-27985> (дата звернення 26.12.2022).
11. Історія фонду. *Благодійний фонд Богдана Гаврилишина* : веб-сайт. URL: <http://bhfoundation.com.ua/ourfoundation/history.html> (дата звернення 26.12.2022).
12. Місія. *Фонд родини Богдана Гаврилишина* : веб-сайт. URL: <https://bhfamily.org/> (дата звернення 26.12.2022).
13. Мельничук Б. Гаврилишин Богдан-Володимир Дмитрович. *Тернопільський енциклопедичний словник* : у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2004. Т. 1: А – Й. С. 315–316.
14. Проєкти Фонду. *Фонд родини Богдана Гаврилишина* : веб-сайт. URL: <https://bhfamily.org/proekty/> (дата звернення 26.12.2022).
15. Пуаєттон В. Невтомний мандрівник Богдан Гаврилишин: біогр. / пер. з франц. І. Відлер. Київ: Славутич-Дельфін, 2015. 144 с.
16. Субтельний О. Пласт. Унікальна історія українського скаутського руху. Торонто : Пластове Видавництво Plast Publishing Inc., 2019. 440 с.
17. Чубай В. Богдан Гаврилишин: «Не національність людини прокладає стежку до певних успіхів, а почуття національної гідності, хоч би якою була ваша національність». Запис інтерв'ю 2015 р. *Наша Перспектива*. №35, січень-грудень 2021. С. 34–37.

REFERENCES

1. Vasyliuk N. Interview z Bohdanom Havrylyshynom «Ia nalezhu tsii zemli...» *Kurier Yunesko*. 1996. Hruden. pp. 4–9. [in Ukrainian].
2. Vidnianskyi S. Havrylyshyn Bohdan Dmytrovych [Hawrylyshyn Bohdan Dmytrovych] *Ukraina v mizhnarodnykh vidnosynakh. Entsyklopedychnyi slovnyk-dovidnyk*. Vyp. 5. Biohrafichna chastyna: A-M / vidp. red. M. M. Varvartsev. Kyiv: NASU Institute of History of Ukraine, 2014. pp. 88–89. [in Ukrainian].
3. Havrylyshyn B. Do efektyvnykh suspilstv: Dorohovkazy v maibutnie: dop. Rymському Klubovi [Towards More Effective Societies: Road Maps to the Future]. Vyd. 3-tie, dopov. Kyiv: Pulsary, 2009. 248 s. [in Ukrainian].
4. Havrylyshyn, 2011 – Havrylyshyn B.D. *Zalyshaius ukraintsem: spohady* [Remain Ukrainian: memories]. Kyiv: Pulsary, 2011. 288 s. [in Ukrainian].
5. Havrylyshyn B. Ukrainska mova [Ukrainian language]. *Ukrainska pravda* : website. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/gawrylyshyn/57a1c7fc78519/> (accessed 26.12.2022). [in Ukrainian].
6. Bohdan Havrylyshyn – Ivan Dziuba. Dialoh [Dialogue]. Kyiv : Vyd. Ukr. Vsesvit. Koordynats. Rady ta Resp. asots. ukrainoznavtsiv, 1995. 159 s. (Dodatok do zhurnalu «Suchasnist» 1995. Sichen, ch. 1). (accessed 26.12.2022). [in Ukrainian].

7. Havrylyshyn T.I., Havrylyshyn V.P. Koropets. Istoriiia i spohady [Koropets. History and memories]. Ternopil: Volia, 2004. 240 s. [in Ukrainian].
8. Herashchenko, 2019 – Herashchenko O.L. Ekonomika XXI: krainy, pidpriemstva, liudyny [Economy XXI: countries, enterprises, people]. 2-he vyd., pererob. i dopov. Kharkiv: Folio, 2019. 313 s. [in Ukrainian].
9. Holianych, 2017 – Holianych M.I. Futurolohiia. Filosofiiia maibuttia [Futurology. The philosophy of the future]: monohrafiia. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV, 2017. 540 s. [in Ukrainian].
10. Zhelezniak M. Havrylyshyn Bohdan Dmytrovych [Havrylyshyn Bohdan Dmytrovych] *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy* [elektronna versiia] / red.: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskyi, M. H. Zhelezniak ta in.; NAN Ukrainy, NTSh. Kyiv: NASU Institute of Encyclopedic Research, 2016. T. 5. URL: <https://esu.com.ua/article-27985> (accessed 26.12.2022). [in Ukrainian].
11. Istoriiia fondu [History of the fund]. *Blahodiinyi fond Bohdana Havrylyshyna* : website. URL: <http://bhfoundation.com.ua/ourfoundation/history.html> (accessed 26.12.2022). [in Ukrainian].
12. Misiia [Mission]. *Fond rodyiny Bohdana Havrylyshyna* : website. URL: <https://bhfamily.org/> (accessed 26.12.2022). [in Ukrainian].
13. Melnychuk B. Havrylyshyn Bohdan-Volodymyr Dmytrovych [Havrylyshyn Bohdan-Volodymyr Dmytrovych] *Ternopil'skyi entsyklopedychnyi slovnyk* : u 4 t. / redkol.: H. Yavorskyi ta in. – Ternopil : Vydavnycho-polihrafichnyi kombinat «Zbruch», 2004. T. 1: A – Y. pp. 315–316. [in Ukrainian].
14. Proiekty Fondu [Fund projects]. *Fond rodyiny Bohdana Havrylyshyna* : website. URL: <https://bhfamily.org/proekty/> (accessed 26.12.2022). [in Ukrainian].
15. Puaietton V. Nevtomnyi mandrivnyk Bohdan Havrylyshyn [Tireless traveler Bohdan Havrylyshyn]: biohr. / per. z frants. I. Vidler. Kyiv: Slavutych-Delfin, 2015. 144 s. [in Ukrainian].
16. Subtelnyi O. Plast. Unikalna istoriia ukrainskoho skautskoho rukhu [The unique history of the Ukrainian scout movement]. Toronto : Plast Publishing Inc. 2019. 440 s. [in Ukrainian].
17. Chubai V. Bohdan Havrylyshyn: «Ne natsionalnist liudyny prokladaie stezhku do pevnykh uspikhiv, a pochuttia natsionalnoi hidnosti, khoch by yakoiu bula vasha natsionalnist» [Bohdan Havrylyshyn: «It is not a person's nationality that paves the way to certain successes, but a sense of national dignity, no matter what your nationality is»]. Zapysy interviu 2015 r. *Nasha Perspektyva*. №35, sichen-hruden 2021. pp. 34–37. [in Ukrainian].